

Những Con Dốc

Tôi lẩn thẩn. Tôi ngời. Tôi nhớ. Con Dốc. Đà Lạt

Dốc nào cũng là dốc. Dốc lớn dễ đến. Dốc nhỏ khó tìm. Dù dốc lớn hay dốc nhỏ, những cư dân Đà Lạt của một thời thanh bình an lạc vẫn phải đi trên những con dốc lớn rồi lại phải đi trên những con dốc nhỏ. Mong quý vị có “Dalat tịch” chớ nói *“tui chỉ đi trên những con dốc lớn thôi”* đấy nhé. Nếu quý vị đi trên những con dốc lớn thì đây, quanh cái rốn Hòa Bình thôi cũng có những con dốc lớn như Minh Mạng, Duy Tân, Lê Đại Hành, Hàm Nghi, Võ Tánh, Tăng Bạt Hổ, Phan Bội Châu... Xa tí nữa có các dốc Bà Triệu, Đào Duy Từ (Nhà Bò), Nguyễn Trường Tộ, Nhà Chung, Yagut, Hải Thượng, Trần Bình Trọng... Tôi biết đến những con dốc của thành phố thời trước chứ không biết tên những con dốc đã được mang tên của đám “cha căng chú kiết” từ trong bụng ra. Nói tới Đà Lạt người ta – gốc Đà Lạt hay gốc các xứ khác, ngoài việc phán cho Đà Lạt mấy chữ “xứ hoa anh đào”, “xứ sương mù”, “xứ ngàn hoa”, “xứ ngàn thông”, “xứ má đỏ môi hồng...” và hàng chục “xứ...” khác nữa... thì cũng chưa thấy ai phán cho Đà Lạt hai chữ “Xứ Dốc”. Nay tôi đặt thêm một cái tên cho Đà Lạt là “Xứ Dốc”. “Xứ Dốc” nghe ra chẳng có vẻ gì là thơ mộng cả nhưng nó vẫn là một thực tế không chối cãi được. Biết chắc trăm phần trăm là Đà Lạt đã làm say mê hàng triệu trái tim những kẻ phương xa từng ghé đến và nguồn cảm hứng cho những “Nhà” như nhà văn, nhà thơ, nhà họa, nhà nhạc, nhà ảnh... Đà Lạt ngoài thực tế “ngàn hoa”, “sương mù”, “ngàn thông” hay “má đỏ môi hồng...” nó còn là một thực tế khác. Đó là thực tế “Dốc”.

Có vị nào từng được sinh ra và lớn lên ở Đà Lạt, vị nào được sinh ra ở xứ Bắc, ở xứ Trung, ở xứ Nam nhưng đã từng sống ở Đà Lạt, vị nào đã từng ghé thăm Đà Lạt vài ba tuần hoặc thậm chí một hai hôm... thì có vị nào nói cho tôi biết là quý vị chưa bao giờ đi trên những Con Dốc Đà Lạt không? Quý vị ở Đà Lạt hoặc khách du lịch có thể không thấy sương mù nhưng không thể không thấy những con dốc Đà Lạt. Chuyện này xem chừng tôi đúng trăm phần trăm. Vậy thì ai đã tạo ra những con dốc của Đà Lạt. Chắc quý vị chẳng hiểu tôi hỏi gì đâu! Xin lỗi! Thôi để tôi trả lời cho xong:

Người tạo ra những con dốc Đà Lạt chẳng ai xa lạ với những ai muốn tìm hiểu về Đà Lạt. Đó là một bác sĩ, một nhà vi khuẩn học kiêm nhà thám hiểm người Phú Lang Sa gốc người nước trung lập Thụy Sĩ tên là Alexandre Émile

Jean Yersin. Yersin đã tìm ra cao nguyên Langbian vào năm 1892 và nơi đây chính quyền Pháp đã biến thành khu nghỉ mát cho người Âu Châu, sau trở thành Đà Lạt với vô số con dốc - ngang - dốc - dọc - dốc - lên - dốc - xuống của thời còn hoang sơ. Và trong hơn một thế kỷ qua, bao nhiêu đồi núi nơi đây đã được (bị) san bằng, bao nhiêu con đường đã được hình thành nhưng tựu chung vẫn còn vô số con dốc.

Cá nhân kẻ viết bài “lắm cảm” này thường đồng hóa những con dốc với những con đường. Chẳng thế mà tôi đã có bài “thơ thần” như thế này:

Mỗi con dốc là một con đường
Nắng qua chiều lại nắng tơ vương
Vàng phai áo mỏng bay đầu ngõ
Tơ tóc mây rừng thông ngát hương

Lá rụng chiều phai chùng kỷ niệm
Sỏi buồn lạc dấu nẻo công viên
Em theo đường nắng chân hờ hững
Mắt biếc như dòng trăng Suối Tiên

Núi vẫn xanh và hồ vẫn xanh
Sương rơi bờ cỏ lệ long lanh
Nắng mai chưa vội hoa đào nở
Thiên thiệp mây hồng chợt biến nhanh

Đã nhủ lòng thôi đừng nhớ nữa
Ví dầu như sáng nắng chiều mưa

Dấu xưa sỏi đá nay còn lạnh
Em vẫn che dù đợi nắng trưa...

Chỉ có một con dốc mà cứ miên miên man man như một kẻ thất tình. Thất tình với những con - dốc - con - đường; thất tình với những tà - áo - trắng - áo - xanh, thất tình với - núi - với - đồi; thất tình với mưa - chiều - nắng - sớm; thất tình với đá - sỏi vu - vơ....

Trở lại với những con dốc. Những con dốc lớn nằm nghiêng quanh đỉnh Hòa Bình mà kẻ già còn nhớ vài chi tiết “lắm cảm”: Dốc Minh Mạng xe chỉ được chạy một chiều từ khu Hòa Bình đổ xuống Phan Đình Phùng trước rạp hát Ngọc Hiệp; dốc Duy Tân cũng một chiều xe chạy từ dưới lên, bắt đầu gần vòng quay Phan Đình Phùng- Hải Thượng - Cường Để; dốc Hàm Nghi từ Phan Đình Phùng chạy lên ngang chùa Linh Sơn, có đoạn dốc ngắn chạy thẳng đưng đường Võ Tánh, nếu rẽ phải vẫn là đường Hàm Nghi – đoạn này xe chỉ được chạy một chiều từ hướng Hòa Bình đến chùa Linh Sơn.

Thời đó ở Đà Lạt, kẻ này và lắm kẻ khác chạy xe đạp hoặc xe honda từ chùa Linh Sơn ra Hòa Bình, chạy đến gần tiệm Phở Bằng mới chịu xuống xe dắt bộ, nếu không sẽ bị cảnh sát toe toe ngay. Đôi khi cũng ráng chạy đến gần đồn cảnh sát thì mấy ông cảnh sát thấy nhưng họ chỉ ra dấu cho mình xuống xe dắt bộ. Cảnh sát thời đó dễ thương chi đâu! Còn dốc Lê Đại Hành xe chạy hai chiều, hai bên có hai hàng anh đào thân mốc xì nở hoa vào Giáng Sinh cho đến tết âm lịch. Thêm một điều: dân Đà Lạt hay gọi dốc Minh Mạng, dốc Duy Tân...nhưng không nghe ai gọi dốc Phan Đình Phùng hoặc dốc Hai Bà Trưng. Lý do là hai con đường này bằng phẳng, chẳng có tí dốc nào cả. Đường Phan Đình Phùng khởi từ đầu Mả Thánh chạy đưng đường Duy Tân. Còn đường Hai Bà Trưng thì chạy từ cây số bốn cho đến giáp với đầu dốc Hải Thượng lên nhà thương Đà Lạt.

Bây giờ nói tới vài con dốc nhỏ. Chỉ vài “con” thôi vì không nhớ hết. Kẻ này biết, thứ nhất là “Dốc Nhà Làng” chạy từ Phan Đình Phùng đâm lên dốc Duy Tân; dốc này có đôi chỗ quanh co nằm giữa những nhà cửa san sát. Dốc được lát bằng những tảng đá hoa cương vuông mỗi bề chừng hai tấc, có vài đoạn không lát đá nên khi trời mưa đi dễ trượt chân. Dốc nhỏ kể mà dân Đà Lạt hay gọi là “Dốc Nhà Thương”. Nếu đi từ Phan Đình Phùng rẽ phải qua cầu ngắn Cẩm Đô băng qua Hai Bà Trưng là gặp “Dốc Nhà Thương” cũng

được lát bằng đá hoa cương. Con dốc này dẫn đến nhà thương sau khi phải đi ngang qua “Nhà Xác” nằm phía bên trái. Ban đêm ít ai dám đi qua lại chốn “có ma” này. Thế mà có vài lần tôi cho các đoàn sinh Hướng Đạo của tôi thi can đảm bằng cách ban khuya ra lệnh cho các em đến “nhà xác” gỡ một mẫu giấy có chữ ký của tôi mang về trình diện. Các em đều làm được cả. Con dốc nhỏ thứ ba ở khoảng giữa đường Hai Bà Trưng chỗ có khúc quanh. Dốc này chạy lên, băng qua đường Thi Sách rồi thẳng lên gặp đường Calmette. Con dốc này tôi vẫn thường lên xuống vì có nhà bạn tôi trên đường Calmette. Khi bạn tôi ra đi vĩnh viễn tôi có làm bài thơ để tặng chàng với tựa đề “Tình Tôi Con Dốc Nhỏ” như sau:

Tôi trở về thăm con dốc nhỏ
Kỷ niệm rong rêu đã phủ đầy
Đêm cúi xuống hôn từng ngọn cỏ
Giọt sương khuya cào cấu đôi tay

Khẽ hỏi thì thầm từng phiến đá
Dấu chân xưa lạc khuất nơi đâu
Em hiện hữu một đời xa lạ
Ta xa xôi nửa kiếp tình sầu

Guốc mộc sáng reo vui gót nhỏ
Áo dài chiều nắng vạt tung bay
Ta cổ thụ giờ như ngọn cỏ
Giọt tình buồn trên đá ai hay

Ta hát tình đầu con dốc nhỏ
Lời cuồng si của kẻ u mê
Em ra đi hồn sầu bỏ ngõ
Con dốc buồn loài蝶 tử tề

Thôi nhé già từ con dốc nhỏ
Hẹn trăm năm với gió cùng mây
Còn yêu ta – em nhỏ vai gầy
Xin nhỏ lệ mừng vui – vĩnh biệt

“Con dốc nhỏ” nữa mà tôi cũng thường “đi lên đi xuống”. Đó là con dốc chạy từ Phan Đình Phùng lên đường Hàm Nghi. Đối diện với rạp hát Ngọc

Hiệp bên kia đường, gần tiệm Photo Văn Hoa là con dốc dựng đứng khó đi. Tháng 10 - 1964 chúng tôi – Đoàn Thanh Niên Thiện Chí thuộc Viện Đại Học Đà Lạt đã được Ty Công Chánh Đà Lạt yểm trợ đá để chúng tôi làm con dốc đất này thành con dốc đá.

Cũng không quên con dốc cũng từ Phan Đình Phùng chạy lên đường Hàm Nghi. Nó bắt đầu từ bên hông của khách sạn Mimosa đối diện nhà bảo sanh Tôn Thất Chí chạy lên Hàm Nghi gần nhà thờ Tin Lành. Con dốc đất này khá cao, sau được lát đá hoa cương.

Một số những con dốc tôi nhớ và ghi ra đây là những con dốc của thời thập niên 50 - 60 của thế kỷ trước. Không biết bây giờ có còn hay không? Nếu còn chắc chúng cũng đã biến dạng nhiều, có khi nhận không ra. Vật đổi sao dời là thế!

Tâm sự cuối bài. Nếu tính bằng năm thôi, không tính từng ngày từng tháng như dân Cờ Hoa thì năm 2024 này tôi đã bước lên bờ tám bó. Tám bó thì chỉ ngồi một chỗ để mò mẫm với những kỷ niệm xa xưa như tôi đã lần mò ra những con dốc của Đà Lạt. Cầu chúc quý độc giả cả năm 2024 vui nhiều buồn ít.

Phong Châu

Tháng 4 – 2024

